

Matas A/S vedtægter

Journal nr. 2:8032-99/hhk/fødevarer, finans

Rådsmødet den 21. juni 2000

Resumé

1. Matas A/S har den 24. juni 1998 anmeldt kædens vedtægter. Kæden har anmodet om en § 9-erklæring eller fritagelse efter kl. § 8, stk. 1, jf. kl § 27, stk. 4. Matas kæden beskæftiger sig med detailhandel af personlig pleje, helse og materialhandel.
 2. Vedtægterne regulerer forholdene for Matas kædens aktionærer, der alle ejer en eller flere af kædens 289 butikker. Matas har en markedsandel på op til x pct. for den del af kædesortimentet, der omfatter high cosmetics, men under x pct., for visse materialistprodukter.
 3. Rådet finder, at der ikke kan meddeles en § 9-erklæring, da vedtægterne indeholder konkurrencebegrænsende bestemmelser, der er omfattet af kl. § 6. Kædevedtægterne opstiller således kvantitative adgangskrav og kvalitative krav til kandidaterne, der går videre end nødvendigt af hensyn til de forhandlede produkter. Dertil kommer at kæden markedsfører et fælles sortiment under fælles priser.
 4. Vedtægterne opfylder heller ikke kravene i gruppefritagelsen for detailhandel¹, da vedtægterne indeholder 4 konkurrencebegrænsende punkter, der går videre end tilladt efter gruppefritagelsen. Derudover har Matas en centerprioriteringsregel, der er fastsat med hjemmel i vedtægterne, og som ikke er entydig og dermed kan give grundlag for forskelsbehandling.
 5. De 4 punkter er: 1) Kandidater skal have 3 års praksis fra en Matas forretning (pkt. 4.2.3.), 2) forbud mod at medlemmerne deltager i andre indkøbs- og salgssamarbejder og i virksomhed inden for pleje, helse og materialhandel (pkt. 7.1 nr. 1 og 2.), 3) forbud mod videresalg af varer indkøbt fra Matas A/S (pkt. 8.1) og, 4) pligt til at tilbyde Matas at overtage lejemål, som medlemmet ellers ønskede at sælge til en konkurrent (pkt. 11, jf. pkt. 4.2.7).
 6. Centerprioriteringsreglen har følgende ordlyd: ”Den aktionær der først giver Matas A/S skriftlig oplysning om sin interesse i etablering af en butik i centersammenhæng, er den aktionær vi overfor center-administrationen først forhandler færdig. Hvis den pågældende aktionær herefter ikke kan acceptere betingelserne går vi videre til nummer 2 i rækken. Det betyder, at centret ikke får mulighed for at ”spille os ud mod hinanden”, og det sikrer, at ansøgeren får det bedst tænkelige arrangement med centeret.
- For at sikre, at alle relevante oplysninger er til stede, har markedsafdelingen udarbejdet et oplysningsskema til brug i forbindelse med ovennævnte interesse-tilkendegivelse.”
7. Rådet finder endvidere, at vedtægterne ikke kan fritages i henhold til kl. § 8, stk. 1, med mindre de nævnte konkurrencebegrænsende bestemmelser ophæves/ændres.

8. Matas har foreslået ændringer til det første, andet og tredje punkt.

9. Matas har desuden givet tilsagn om at ophæve vedtægternes punkt 11, jf. vedtægternes pkt. 4.2.7.

Afgørelse

10. Der kan ikke meddeles en erklæring efter kl. § 9, da vedtægterne for Matas indeholder bestemmelser omfattet af kl. § 6.

11. Det er herved lagt til grund, at vedtægterne indeholder konkurrencebegrænsende kvantitative og kvalitative krav. Der henvises til vedtægternes pkt. 3.4, 4.2.3, 4.4, 7.1, 8.1 og 11.

12. Vedtægterne er ikke omfattet af bkg. nr. 352 om kædesamarbejde, jf. kl. § 10, da vedtægterne indeholder konkurrencebegrænsninger, der går videre end gruppefritagelsen, nemlig pkt. 4.2.3., 7.1 nr. 1 og 2, 8.1, 11, samt centerprioriteringsreglen.

13. Vedtægterne kan fritages efter kl. § 8, stk. 1., med undtagelse af pkt. 4.2.3, 7.1 nr. 1 og 2, 8.1 og 11 og centerprioriteringsreglen.

14. Matas påbydes at ophæve pkt. 4.2.3 f.s.v.a. kravet om 3 års sammenhængende fuldtidsskæftigelse i en Matas-forretning, pkt. 7.1 nr. 1 og 2, 8.1 og 11 samt centerprioriteringsreglen, jf. kl. § 6, stk. 4, og § 16, stk.1, nr. 1.

15. Påbudene skal være efterkommet senest den 22. september 2000. Herefter vil vedtægterne være omfattet af gruppefritagelsen for kædeaftaler.

Sagsfremstilling

Indledning

16. Matas A/S indsendte den 24. juni 1998 anmeldelse af selskabets vedtægter. Der er anmodet om ikke-indgreb iht. konkurrencelovens § 9, subsidiært en fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1.

17. Matas A/S vedtægter er justeret i november 1999, og vedtægterne er omfattet af overgangsreglerne i § 27, stk. 4. Vedtægterne var anmeldt efter § 5 i konkurrenceloven fra 1989.

Parterne

18. Matas kæden er en såkaldt frivillig kæde. Kæden består af de til enhver tid værende aktionærer i grossistvirksomheden Matas A/S.

19. Matas forretningsområde er i følge vedtægterne fremstilling² og salg af produkter inden for personlig pleje, helse og materialhandel. For at drive en Matas forretning kræves foruden visse faglige kvalifikationer, at der erhverves én aktie pr. forretning i Matas A/S.

20. Matas kæden består i øjeblikket af et landsdækkende butiksnænet på 289 butikker, hvis skønnede detailomsætning i seneste regnskabsår (1998/99) var ca. X mia. kr. excl. moms. Den gennemsnitlige omsætning i en Matas forretning er således på ca. X mio. kr. årligt excl. moms. Ca. X pct. af omsætningen hidrører fra Matas egne produkter – og hovedparten fra sribevarene (X pct.).

21. Ca. X pct. af forretningernes indkøb går via Matas A/S enten ved direkte leverancer eller ved gennemfakturering, hvor selve leverancen sker direkte fra leverandør til butik. Matas A/S omsætning udgjorde i 1998/99 X mia. kr. X pct. af Matas A/S omsætning hidrører fra lagerleverancer og X pct. fra gennemfakturering.

Vedtægterne

22. Vedtægterne regulerer Matas kædens og dens medlemmers virksomhed, herunder organisation, forretningsområde, optagelsesbetingelser, ledelse og forretningsdrift, overdragelse af forretninger og udtræden af kæden mv. Vedtægterne er således en horisontal aftale mellem selvstændige erhvervsdrivende.

23. Der stilles krav til kædedeltagernes erhvervsmæssige adfærd i og uden for Matas kæden. Blandt disse kan opregnes følgende 7.

24. Vedtægternes pkt. 3.4 bestemmer, at Matas A/S alene må levere eneforhandlingsvarer til detailforretninger tilsluttet Matas kæden.

25. Vedtægternes pkt. 4.2.3 opstiller kravene til de faglige kvalifikationer en indehaver af en Matas forretning skal besidde. Bestemmelsen fastsætter: 4.2.3.:

”Det er en betingelse for optagelse i Matas-kæden, at ansøgeren:

.....

3) såfremt denne er en person:

a) enten er faguddannet materialist, hvorved forstås personer, der har udstået deres læretid i en forretning, der er tilknyttet Matas-kæden, eller som i tre sammenhængende år har haft fuldtidsbeskæftigelse i en forretning, der er tilknyttet Matas-kæden, og som har bestået den statsanerkendte materialhandelsfagskoleeksamen”

eller b)c)d)e) er uddannet efter nærmere beskrevne alternative systemer, dog således at kravet om tre års sammenhængende fuldtidsbeskæftigelse i en Matas-forretning gælder generelt. Dertil kommer, at der for personer uddannet som salgsassistent i en forretning tilknyttet Matas (b) og som salgsassistent i en anden detailhandelsforretning (c) stilles krav om, at de (h) inden for de seneste 18 måneder forud for optagelsen i 12 måneder har haft fuldtidsbeskæftigelse i en forretning, der er tilknyttet Matas-kæden.

26. Matas har ved anmeldelsen af vedtægterne, og efter en drøftelse med styrelsen i 1998, erklæret at ville ændre den nuværende formulering af pkt. 4.2.3. Matas har fremsendt et ændringsforslag. Ændringsforslaget har følgende ordlyd: ”i) I litra a)-e) sidestilles uddannelse og

fuldtidsbeskæftigelse i en eller flere forretninger, der forhandler produkter til personlig pleje, helsekost og materialprodukter, med uddannelse og fuldtidsbeskæftigelse i en forretning, der er tilknyttet Matas-kæden. Ansøgeren skal dog dokumentere at have opnået den fornødne erfaring inden for de tre nævnte produktkategorier gennem sin beskæftigelse i sådanne forretninger”.³ Ændringsforslaget er endnu ikke gennemført.

27. Pkt. 4.2.5 kræver, at det dokumenteres at forretningen drives fra et selvstændigt sammenhængende salgslokale på mindst 125 m² i en etage. Bestyrelsen kan dispensere ned til 100 m².

28. Vedtægternes pkt. 4.4 opregner 3 kriterier, hvorefter Matas kan afslå etablering af en Matas forretning. Det drejer sig om 1) hvis områdets kundeunderlag ikke skønnes tilstrækkeligt under hensyn til de krav, der følger af Matas' koncept, 2) områdets omsætning dækkes effektivt af de eksisterende forhandlere, 3) etableringen vil skade kædens image.

29. Vedtægternes pkt. 7.1 forbyder et medlem af Matas kæden nr. 1) at være tilsluttet andre indkøbs- og salgsorganisationer eller kædesamarbejder end Matas kæden, og nr. 2) deltage direkte eller indirekte i driften i forretninger, der har samme forretningsområder (helse, personlig pleje eller materialhandel).

30. Fsva. vedtægternes pkt. 7.1. nr. 1 – har Matas tilkendegivet, at ville ændre forbudet for Matas kædens medlemmer til ikke at: ”1) være tilsluttet indkøbs- og salgsorganisationer eller kædesamarbejder, der konkurrerer med Matas-kæden”.

31. Matas har tillige fremsat forslag til vedtægternes pkt. 7.1 nr.2, således at medlemmerne får forbud mod ”2) deltage direkte eller indirekte i driften af virksomhed uden for Matas-kæden, hvis hovedforretningsområde er salg af produkter enten inden for personlig pleje, helsekost eller materialhandel.” Matas har oplyst at den nuværende formulering af bestemmelsen ikke er praktiseret under den gældende konkurrencelov.

Vedtægternes pkt. 8.1 fastsætter, at ”varer købt af MATAS må udelukkende sælges fra medlemmets godkendte forretningsadresse

- direkte til detailkunder, der henvender sig til forretningen,
- som led i Matas-kædens salg via Internettet, jf. vedtægternes pkt. 12.1, nr. 8, og
- til andre Matas-forretninger.”

32. Denne formulering forbyder bl.a. salg af varer, der distribueres gennem et selektivt distributionssystem. Matas har ved anmeldelsen af vedtægterne i 1998 lovet at ændre den nuværende formulering af pkt. 8.1. Herefter forbydes det Matas medlemmer at videresælge Matas' egenvarer og eneforhandlingsvarer, dog kan salg af selektivt distribuerede varer finde sted til andre godkendte forhandlere, også uden for Matas kæden.

33. Vedtægternes pkt. 11, jf. også pkt. 4.2.7, vedrører Matas kædens rettigheder over for et medlem, der ønsker at overdrage et lejemål til en konkurrent, hvorefter kæden bl.a. har krav på at overtage lejemålet, hvor butikken er beliggende på samme betingelser, som tredjemand har tilbudt. Matas kæden har i forbindelse med anmeldelsen oplyst, at reglen ikke er blevet praktiseret under den

gældende konkurrencelov og, at bestemmelsen vil blive fjernet, når rådet har afgjort anmeldelsessagen.

Det relevante marked

34. Matas inddeler overordnet sit produktsortiment i 3 hovedgrupper. **Beauty**, som er high- og low cosmetics, **Vital**, som er helsekost, naturlægemidler mv. og **Material**, der er bredt udvalg af varer, fx spændende fra vin-udstyr til rengøringsmidler.

35. Produktmæssigt står Matas navnlig stærkt inden for high cosmetics og naturlægemidler med markedsandele af det samlede salg fra detaillister i Danmark på over hhv. X pct. og X pct. For helsekost har Matas en markedsandel for slankemidler og droger på omkring X pct., mens markedsandelen på low cosmetics og material er henholdsvis ca. X pct. og under X pct.

36. Produktmarkedet grænser på den ene side op til dagligvarehandelen. Det gælder især inden for low cosmetics og material-handel, hvor der er tale om en række produktsammenfald. Men Matas butikker er, i modsætning til hvad der normalt er tilfældet i dagligvarehandelen, betjente. På den anden side grænser produkterne op til apoteker og andre specialvarebutikker, der også er betjente. Her finder man også et vist produktsammenfald.

37. Geografisk kan der sondres mellem afsætning og indkøb. Afsætningsmæssigt omfatter markedet en række overlappende lokale markeder i Danmark. Selv om Matas har enkelte butikker i Sverige rækker markedet ikke ud over landets grænser. Produkterne er vid udstrækning underlagt særlige godkendelsesordninger og mærkningsregler (vejledninger, etiketter mv. på dansk). Konkurrencevilkårene bliver dermed gennem lovgivning og sprog gjort national.

38. Indkøbsmæssigt er Matas væsentligste leverandører beliggende i Danmark. Hvis Matas selv skal importere skal selskabet selv overtage en række opgaver – ud over selve indførslen og lagerføringen også de fornødne tilladelser til markedsføring, udarbejdelse af danske etiketter og vejledninger. Der er en vis parallelimport af high cosmetics og naturlægemidler til markedet, men tilførslerne er ikke stabile og udgør ikke en mærkbar del af forsyningen. Indkøbsmarkedet må anses for nationalt.

39. Der er barrierer for adgangen til high cosmetics og vital. Det skyldes at leverandørerne i vid udstrækning betjener sig af selektive distributionskanaler, ligesom lovgivning og mærkeloyalitet gør det vanskeligt for nye aktører at komme ind på detailmarkedet.

40. Matas har med sit fintmaskede landsdækkende net af butikker en unik stilling inden for forhandling af navnlig kædens hovedforretningsområder, der er Beauty og Vital. Der findes ikke i Danmark konkurrerende kæder med samme tværgående sortiment som Matas.

41. Inden for de enkelte dele af Matas sortiment findes konkurrenter i organiserede (landsdækkende) kæder, som fx apoteker og dagligvareforretninger. Der findes enkelte mindre kæder af parfumerforretninger.

42. Tendenser til brancheglidning, der bl.a. har medført, at Matas også inkluderer dagligvarer i sit program, ændrer ikke ved kædens karakter af specialforretning.

Vurdering

43. Matas A/S og de enkelte kædeforretninger udøver erhvervsvirksomhed som omfattet af konkurrencelovens § 2.

44. Samarbejdet er ikke omfattet af nogen EU-fritagelse eller -undtagelse, jf. kl. § 4. Der er ikke tale om koncerninterne forhold, jf. kl. § 5, og bagatelgrænsen i kl § 7, stk. 1, er overskredet, da parternes samlede omsætning overstiger 1 mia. kr.

Konkurrencelovens § 6

45. I notatets punkt 24 til 33 er opregnet 7 bestemmelser i vedtægterne, som skal vurderes efter konkurrencelovens § 6.

46. Matas kædens vedtægter er konkurrencebegrænsende, da der er tale vedtagelser mellem indbyrdes konkurrerende virksomheder, der både indeholder kvalitative og kvantitative begrænsninger. Vedtægterne regulerer blandt andet hvem der kan deltage i samarbejdet, de deltagende virksomheders sortiment, indkøb, videresalg, beliggenhed af forretningerne og forpligter medlemmerne til ved udtræden at tilbyde deres lejemål til kæden. Endelig udsendes vejledende priser for medlemmernes produkter.

47. De kvalitative begrænsninger kommer frem gennem de gældende vedtægters pkt. 4.2. blandt andet om kandidaternes teoretiske uddannelse og 3 årige oplæring i en Matas forretning. Uddannelse i andre forretninger evt. i andre lande kan ikke kvalificere selv om de måtte opfylde tilsvarende krav.

48. De kvantitative begrænsninger kommer frem gennem kravet til butiksstørrelse og etageplacering samt gennem de kvantitative reguleringer i pkt. 4.4.

49. De adfærdsregulerende bestemmelser findes bl.a. i vedtægternes pkt. 4.2.8.-9 (forpligtelse til at føre et bestemt sortiment, at indrette butikken efter bestemte retningslinier og med en bestemt facade), pkt. 7.1 (medlemmerne må ikke være tilsluttet andre indkøbs- eller salgsorganisationer), pkt. 8.1. (om videresalgsforbud) og pkt. 11, jf. pkt. 4.2.7, (om tilbudspligt for lokaler, som medlemmer ønsker at overdrage til konkurrenter). Sidstnævnte pkt. tilsigter efter sit formål at begrænse konkurrenters adgang til markedet.⁴

50. Der kan derfor ikke meddeles en § 9-erklæring.

Gruppefritagelsen for horisontale aftaler om kædesamarbejde – kl. § 10

51. Matas kæden udgør et kædesamarbejde mellem detailhandelsvirksomheder efter gruppefritagelsen for detailhandel, bekg. 352 af 15. maj 2000, jf. § 1. Kædens **omsætningsandel** efter gruppefritagelsens § 7, overstiger ikke 25\% af den samlede danske detailhandelsomsætning inden for kædesamarbejdets hovedforretningsområder, kosmetik, helsekost og materialhandel.

52. Matas kæden er således som udgangspunkt omfattet af anvendelsesområdet for gruppefritagelsen for detailhandel. Det må derfor vurderes om de enkelte bestemmelser i vedtægterne ligger inden for rammerne af gruppefritagelsen. Samtidig vil styrelsen vurdere de forslag som Matas har fremsat, men endnu ikke har gennemført.

53. Efter bestemmelsen i pkt. 3.4 må Matas A/S hverken direkte eller indirekte levere eneforhandlingsvarer til detailforretninger i Danmark, der ikke er tilsluttet Matas kæden. Matas har i anmeldelsen præciseret, at bestemmelsen alene er en forpligtelse for Matas A/S til kun at levere eneforhandlingsvarer til medlemmerne. Det vil sige, at denne bestemmelse ikke hindrer medlemmernes evt. videresalg af varer til virksomheder uden for Matas kæden. (Se derimod om pkt. 8.1. nedenfor)

54. Matas har oplyst, at disse eneforhandlingsvarer omfatter egne produkter (stribearter) og fremmedvarer, der i Danmark udelukkende forhandles af Matas. Gruppefritagelsen § 4 tillader en forpligtelse til at indkøbe et bestemt sortiment og til at købe et bestemt mindsteindkøb af fælles indkøbte varer. Matas forpligtelse til kun at levere til Matas forretninger er i overensstemmelse med disse bestemmelser.

55. Vedtægternes pkt. 4.2.3 opstiller kravene til de faglige kvalifikationer en indehaver af en Matas forretning skal besidde. Matas har ved anmeldelsen af vedtægterne, og efter en foreløbig drøftelse med styrelsen, lovet at ændre den nuværende formulering af pkt. 4.2.3. Matas har fremsendt et ændringsforslag, hvorefter kravene til uddannelse er de samme som stilles af lovgiver samt 3 års praktisk erfaring, der dog ikke behøver stamme fra en Matas forretning. Ansøgere må i givet fald dokumentere at have opnået den fornødne praktiske erfaring inden for de 3 produktkategorier droge og helsekost, kemi i husholdningen og plantebeskyttelse-, sygepleje- og toiletartikelkundskab. Ændringsforslaget er endnu ikke gennemført.

56. Styrelsen skal bemærke, at det som et element i driften af et "detailhandelskoncept" efter gruppefritagelsens § 2, stk. 1, nr. 5, er acceptabelt at stille krav til indehavere- eller personales faglige kvalifikationer. Det stillede krav synes ikke at overstige, hvad der med rimelighed kan forventes af en materialist. Med ændringsforslaget bliver uddannelse og fuldtidsbeskæftigelse i en eller flere forretninger, der forhandler produkter til personlig pleje, helsekost og materialprodukter, sidestillet med uddannelse og fuldtidsbeskæftigelse i en forretning, der er tilknyttet Matas-kæden. Styrelsen finder, at bestemmelsen med den foreslåede ændring vil ligge inden for rammerne af gruppefritagelsen for detailhandel § 4, stk. 3.

57. Pkt. 4.2.5 foreskriver, at forretninger skal drives fra et sammenhængende salgsløkkale på mindst 125 m². Gruppefritagelsen tillader at der stilles krav til konceptet, herunder til indretning, sortiment og service, men ikke til butikkernes størrelse. Et krav om et stort butiksareal, en bestemt etageopdeling osv. kan begrænse adgangen til markedet. Det vil heller ikke være nødvendigt med sådanne krav hvis de kvalitative krav til sortiment, indretning og service er opfyldt. Et krav om et areal på 125 m² kan imidlertid ikke anses for urimeligt, når forretningen skal føre et fuldt sortiment inden for alle Matas 3 produktområder. Det kan derfor ikke generelt anses for konkurrencebegrænsende.

58. Vedtægternes pkt. 4.4 opregner 3 kriterier, hvorefter Matas kan afslå etablering af en Matas forretning. Det drejer sig om 1) hvis områdets kundeunderlag ikke skønnes tilstrækkeligt for at

kunne opretholde de krav, der følger af Matas' koncept, 2) områdets omsætning dækkes effektivt af de eksisterende forhandlere, 3) etableringen vil skade kædens image.

59. Vedtægternes punkt 4.4 har været genstand for flere klagesager fra afviste ansøgere. Der henvises til rådets behandling af 3 klager på mødet den 25. februar 1998. Rådet fandt, at bestemmelsen både efter sit indhold og sin administration var omfattet af gruppefritagelsen for detailhandel, jf. § 6.

60. Rådets afgørelse blev af 2 af klagerne påklaget til Konkurrenceankenævnet, der stadfæstede rådets afgørelse f.s.v.a et afslag på en ansøgning i henhold til vedtægternes pkt. 4.4 om beliggenhedsgodkendelse. Ankenævnet fandt derimod, at Matas ikke havde godtgjort, at en særlig regel om centeretableringer var administreret konsekvent og således omfattet af gruppefritagelsen. Der henvises til ankenævnskendelse af 15. oktober 1999. Sidstnævnte sag blev hjemvist til fornyet behandling af Konkurrencerådet.

61. Matas har uddybet indholdet af centerprioritetsreglen. Matas fastholder, at prioritetsreglens eksistens og praktisering ikke medfører nogen konkurrencebegrænsning. I hvert fald medfører reglen ikke en sådan mærkbar begrænsning af konkurrencen, at der er tale om en konkurrencebegrænsning i konkurrencelovens forstand, anføres det.

62. Matas bemærker videre, at prioritetsreglen er omfattet af gruppefritagelsens § 6. Reglen indebærer, at lige kvalificerede ansøgere opnår forhandlingsret til et givent center i den rækkefølge, de anmelder deres interesse. En forudsætning for godkendelse af placeringer af Matas-butikker i centre er, at centerprioritetsreglen er iagttaget. Reglen er således en særregel for placeringsgodkendelse i centre, og reglens indhold er derfor omfattet af gruppefritagelsens § 6.

63. Styrelsen finder, at vedtægternes pkt. 4.4, som det også fremgår af såvel rådets som Konkurrenceankenævnets tidligere afgørelser, er omfattet af gruppefritagelsen for detailhandel, jf. § 6. Uden i øvrigt at foregribe den selvstændige rådsbehandling af klagesagen vedr. centerprioritetsreglen, vil også denne kunne anses for omfattet af § 6 i gruppefritagelsen. Dog må det – i forlængelse af ankenævnets bemærkninger – forudsættes at reglerne og retningslinierne for hvordan den håndhæves gøres tydeligere navnlig på følgende punkter.

64. For det første tillægger den nuværende formulering Matas indehaverne en eneret til at blive registreret til en centerplacering. Det fremgår af Matas egen redegørelse, at dette ikke er hensigten med reglen og at den heller ikke er praktiseret således. Dette bør også fremgå af den skrevne tekst, der således må præciseres så det er tydeligt at Matas medlemmer og udenforstående ligestilles.

65. For det andet kan Matas rolle i forhandlingsforløbet give anledning til tvivl. Matas argumenterer for at selskabet ikke forhandler lokaler med centerledelsen med mindre kandidaten ønsker det. Men i klagesagen henvises flere gange til Matas' forhandlinger med centeret på en måde der kan skabe væsentlig tvivl om dette. Ifølge det oplyste skulle Matas ikke have deltaget i forhandlingerne. Også dette bør derfor præciseres.

66. For det tredje bestemmer reglen, at Matas over for førsteprioritetshaver vil sætte en frist til, at denne kan afslutte sine forhandlinger med centerledelsen, hvis der melder sig en kvalificeret kandidat nr. 2. Hvis førsteprioritetshaver ikke accepterer markedsmæssige rimeligt acceptable lejevilkår inden for denne frist vil forhandlingsretten overgå til andenprioritetshaver.

67. Matas har understreget, at når nr. 2 melder sin interesse, vil der altid blive meddelt en passende frist indenfor hvilken, der skal være færdigforhandlet. Matas meddeler dog først en frist når materialisten har haft den nødvendige tid til at forhandle sig frem til acceptable vilkår. Hvor længe denne forhandlingsproces løber afhænger i øvrigt af de konkrete forhold, anføres det.

68. Matas anfører, at man vil tilsikre en fornuftig balance mellem de forskellige hensyn. 1) Hvis der ikke føres reelle forhandlinger –meddeles der en kort frist, således at man ikke spærrer for de efterfølgende prioriteter. Sålænge materialisten befinder sig i en progressiv forhandlingsproces, men lejevilkårene endnu ikke har nået et acceptabelt niveau, bliver materialisten ikke meddelt en frist til færdigforhandling, 2) Såfremt Materialisten i forhandlingsprocessen afslår tilbudte lejevilkår, som Matas vurderer er sædvanlige og rimelige, vil materialisten blive meddelt en kort frist inden for hvilken der skal færdigforhandles. Dette sker for at sikre, at første prioritetshaveren ikke ”spærrer” for efterfølgende prioriteter ved at forlange lejevilkår, der er urealistiske og dermed forhale forhandlingsprocessen.

69. Styrelsen skal bemærke, at det med reglen skal sikres, at der kun er en materialist, der forhandler ad gangen. Reservationen skal dog ikke kunne opretholdes længere end nødvendigt og der må ikke forhandles på skrømt. Hvis der således melder sig en anden kvalificeret ansøger, der har et konkret tilbud om at overtage et lejemål i centret, så skal første prioritetshaver meddeles en rimelig frist - fx en måned - til at færdiggøre sine forhandlinger.

70. Hvis kandidat nr. 2 ikke har et konkret tilbud skal Matas sikre sig, at der foregår reelle forhandlinger mellem udlejer og første prioritetshaver. Det kan ske ved at indhente en erklæring/bekræftelse fra udlejer. Er det ikke tilfældet meddeles første prioritetshaver en frist på 1 måned til at afslutte forhandlingerne. Foregår der forhandlinger skal disse afsluttes inden rimelig tid.

71. Som reglen i praksis er beskrevet i dag, er centerprioriteringsreglen ikke omfattet af gruppefritagelsen.

72. Vedtægternes pkt. 7.1 forbyder et medlem af Matas kæden 1) at være tilsluttet andre indkøbs- og salgsorganisationer eller kædesamarbejder end Matas kæden, eller 2) deltage direkte eller indirekte i driften i forretninger, der har samme forretningsområder (helse, personlig pleje eller materialhandel).

73. Styrelsen finder, at vedtægternes pkt. 7.1 nr. 1 og 2 begrænser Matas kædens medlemmers erhvervsaktiviteter udover, hvad der følger af gruppefritagelsens § 5. Gruppefritagelsens § 5 sigter således til, at frivillige kæder skal have mulighed for at sikre loyalitet hos sine medlemmer ved at forbyde dem at deltage i konkurrerende kædesamarbejder eller at have væsentlige interesser i virksomheder, der indgår i kædesamarbejder, der konkurrerer med kæden. Vedtægternes pkt. 7.1 nr. 1 og 2 forhindrer medlemmer af Matas kæden i - i endnu videre udstrækning - at drive anden erhvervsvirksomhed. Fx må Matas medlemmer ikke deltage i indkøbs- og salgssamarbejder, der er Matas uvedkommende, og ingen Matas ejere må deltage i nogen form for drift af konkurrerende selskaber.

74. Matas har oplyst, at kæden vil ændre formuleringen i pkt. 7.1. nr. 1., så medlemmerne forbydes, at ”være tilsluttet indkøbs- og salgsorganisationer eller kædesamarbejder, der konkurrerer med

Matas kæden". Styrelsen finder, at bestemmelsen med den foreslåede ændring vil ligge inden for rammerne af gruppefritagelsen for detailhandel § 5.

75. Matas har ligeledes tilkendegivet, at ville ændre vedtægternes pkt. 7.1 nr. 2 til at "2) deltage direkte eller indirekte i driften af virksomhed uden for Matas-kæden, hvis hovedforretningsområde er salg af produkter enten inden for personlig pleje, helsekost eller materialhandel".

76. Styrelsen skal bemærke, at bestemmelsen går videre end gruppefritagelsen for detailhandel § 5. Gruppefritagelsen skærmer frivillige kæder mod illoyale medlemmerne, der bliver involveret i konkurrerende kæder. Matas vil med sit ændringsforslag også hindre medlemmernes engagement i (konkurrerende) enkeltbutikker. Det må derfor undersøges om der er grundlag for en individuel fritagelse efter kl. § 8, stk. 1.

77. Vedtægternes pkt. 8.1 begrænser Matas kædens medlemmers erhvervsaktivitet på den godkendte forretningsadresse ved kun at tillade, at varer købt af Matas sælges til Matas detailkunder og til andre Matas forretninger⁵. Matas har ved anmeldelsen af vedtægterne lovet at ændre den nuværende formulering af pkt. 8.1. Ændringsforslaget er endnu ikke gennemført. Herefter forbydes Matas medlemmer at videresælge Matas egenvarer og eneforhandlingsvarer, mens salg af selektivt distribuerede varer også finde sted til andre godkendte forhandlere uden for Matas kæden.

78. Styrelsen skal bemærke, at reglen i sin nuværende udformning er for vidtgående da den indebærer et generelt videresalgforbud. Med det seneste ændringsforslag hindres salg til uautoriserede forhandlere af varer omfattet af selektive distributionssystemer. Men derudover forbydes salg til ikke-Matas forretninger og ikke-detailkunder af eneforhandlingsvarer og af Matas' egenvarer. Styrelsen finder derfor, at bestemmelsen går ud over gruppefritagelsens § 4⁶. Det må derfor undersøges om der er grundlag for en individuel fritagelse efter kl. § 8, stk. 1.

79. Vedtægternes pkt. 11, jf. pkt. 4.2.7, vedrører Matas kædens rettigheder i forbindelse med et kædemedlems udtræden af kæden. Matas har i forbindelse med anmeldelsen oplyst, at reglen ikke er praktiseret under den gældende konkurrencelov og bestemmelsen vil blive fjernet, når rådet har afgjort anmeldelsessagen. Styrelsen skal bemærke, at der derfor ikke er grund til at gå nærmere ind i en vurdering af bestemmelsen.

Sammenfatning

80. Rådet skal tage stilling til Matas anmeldte vedtægter i forhold til gruppefritagelsen. Det følger at i alt 5 bestemmelser i det anmeldte ikke er omfattet. Tre forslag til vedtægtsændringer vedr. pkt. 4.2.3, 7.1 nr. 1 og 11, jf. pkt. 4.2.7, vil ligge inden for rammerne af gruppefritagelsen for detailhandel. Men Matas kædens vedtægter indeholder også 2 bestemmelser/forslag, pkt. 7.1 nr. 2, og 8.1, samt en centerprioritetsregel, der går videre end tilladt efter gruppefritagelsen for detailhandel, jf. bekg. nr. 352 af 15. maj 2000. Det må derfor vurderes om vedtægterne kan fritages individuelt efter konkurrenceloven § 8.

Anvendelse af konkurrencelovens § 8

81. De bestemmelser/forslag i vedtægterne, der er (vil være) omfattet af gruppefritagelsen for detailhandel, vil ikke blive gennemgået i det følgende.

§ 8, stk. 1, nr. 1 – Styrkelse af effektiviteten/fremme af udviklingen

82. Matas har generelt argumenteret for, at selskabets vedtægter styrker distributionen af et stort tværgående sortiment inden for Beauty, Helse og Material-varer med tilhørende service og vejledning.

83. Styrelsen er enig. Vedtægterne bidrager til en effektiv distribution gennem kædens næsten 300 forretningssteder af et ensartet og stærkt profileret sortiment.

84. Betingelse nr. 1 må derfor som helhed anses for opfyldt.

§ 8, stk. 1, nr. 2 – sikring af forbrugerne

85. Matas har peget på fordelene ved et samlet sortiment med tilhørende service på et højt kvalitetsniveau til en konkurrencedygtig pris.

86. Styrelsen er enig i at en rimelig del af fordelene ved kædesamarbejdet kommer forbrugerne til gode i form af et bredt, landsdækkende vareudbud. Matas kæden har ingen konkurrenter med samme tværgående sortiment, men inden for de enkelte produktgrupper møder kæden virksom konkurrence bl.a. fra dagligvarekæderne og fra apoteker, helseforretninger mv. Mindst effektiv er konkurrencen for high cosmetics og for naturlægemidler, hvor Matas ikke møder virksom landsdækkende konkurrence.

87. Betingelse nr. 2 må som helhed anses for opfyldt.

§ 8, stk. 1, nr. 3 – ikke unødvendige konkurrencebegrænsninger

88. Matas har bebudet, at kæden vil ændre vedtægternes pkt. 7.1 nr. 2 således, at medlemmerne forbydes at ”deltage direkte eller indirekte i driften af virksomhed uden for Matas-kæden, hvis hovedforretningsområde er salg af produkter enten inden for personlig pleje, helsekost eller materialhandel”. Matas har argumenteret for, at Matas skal have mulighed for at sikre sig loyale medlemmer. Hensynet bag et forbud mod deltagelse i konkurrerende virksomheder, der ikke er en del af et kædesamarbejde, er det samme og lige så vægtigt som hensynet bag tilladelsen til forbud mod deltagelse i konkurrerende kædesamarbejder efter gruppefritagelsen. Det skal således være muligt at sikre sig mod utilbørlig udnyttelse af de fordele medlemmet opnår gennem sit medlemskab af Matas. Det forekommer uundgåeligt, at kædemedlemmet vil anvende væsentlige fortrolige informationer om Matas-kædens planer for kampagner, varesortiment, markedsføringstiltag mv. Medlemmet får kendskab til Matas-kædens strategi længe før den gennemføres, og det pågældende medlem kan således indrette sin strategi for den konkurrerende virksomhed herefter. Det er en urimelig, uacceptabel og utilbørlig udnyttelse af de fordele medlemmet opnår.

89. Styrelsen skal bemærke, at gruppefritagelsen for kædesamarbejde § 5 tillader at forbyde kædemedlemmer at deltage i eller eje væsentlige økonomiske interesser i virksomheder, der deltager i konkurrerende kæder. En hvilken som helst besiddelse af aktier eller andele i en konkurrerende virksomhed kan således ikke automatisk antages at påføre Matas illoyal konkurrence.

90. Styrelsen finder, at ændringsforslaget ikke udelukker medlemmernes deltagelse i forretninger med begrænset produktsammenfald eller deltagelse i oplysende virksomhed. Samtidig vil det være muligt at indkøbe varer til Matas-butikkerne i konkurrence med det gennem Matas indkøbte sortiment. Forslaget vil imidlertid hindre en Matas-ejer i at deltage i driften af en anden butik inden for personlig pleje, helsekost eller materialhandel, og som ikke deltager i en kæde. Dette er ikke tilladt efter gruppefritagelsen. Der ses ikke at være særlige hensyn til Matas-kæden, der medfører, at medlemmerne skal pålægges begrænsninger i deres erhvervsudøvelse, der går ud over, hvad der følger af gruppefritagelsen. Det skal således være muligt for medlemmerne at deltage i driften af butikker, der ikke indgår i konkurrerende kæder. Bestemmelsen går derfor videre end nødvendigt.

91. Ændringsforslaget til pkt. 7.1, nr.2 opfylder dermed ikke betingelse nr. 3.

92. Matas har henvist til at vedtægternes pkt. 8.1. administreres i overensstemmelse med konkurrencereglerne om selektiv distribution (og er blevet det siden februar 98). Matas bemærker, at Matas er en detailhandelskæde og ikke en grossist-kæde. Formålet med kæden er at fremme medlemmernes detailsalg. Uden vedtægternes pkt. 8.1, kan medlemmerne på fællesskabets bekostning drive konkurrerende virksomhed ved at sælge varer købt gennem Matas A/S til Matas kædens konkurrenter til skade for Matas kædens konkurrencemæssige position og udvikling. En sådan fremgangsmåde er i strid med detailkædesamarbejdets forudsætninger. Hele konceptet undergraves, og der er tillige tale om urimelig og utilbørlig udnyttelse af de fordele, medlemmet opnår gennem kædesamarbejdet, anfører Matas. Matas finder derfor, at der ikke er tale om en urimelig eller unødvendig konkurrencebegrænsning.

93. Styrelsen skal bemærke, at bestemmelsen efter sin ordlyd indeholder et generelt videresalgforbud for Matas medlemmer fsva. varer købt fra Matas. Et sådant generelt videresalgforbud kan ikke anses for nødvendigt for at nå fordelene i stk. 1, nr. 1. Matas sortiment omfatter et betydeligt antal varenumre og en del af disse distribueres bredt fx gennem dagligvarehandelen uden nogen kvalitative begrænsninger. Videresalgforbud vil normalt kun kunne fritages, hvis der foreligger en helt særlig kvalificeret begrundelse. Dette er ikke tilfældet. Selv varer der distribueres gennem et selektivt distributionssystem skal kunne handles frit – dog indenfor ”systemet”.

94. Med det seneste ændringsforslag forbydes medlemmerne at videresælge Matas egenvarer (eksempelvis stribevarer) og eneforhandlingsvarer til ikke-detailkunder og ikke-Matasforretninger, idet varer omfattet af et selektivt distributionssystem dog kan sælges til andre godkendte forhandlere. Styrelsen finder, at dette forslag også er for vidtgående for så vidt angår videresalgforbudet af eneforhandlingsvarer. Det er ikke nødvendigt for at sikre Matas-kædens konkurrenceevne at hindre medlemmerne i at distribuere eneforhandlingsvarer til den kreds, som de ønsker. Med en eneforhandlingsaftale kan en leverandør forpligtes til at sælge et givent produkt til en fastsat kunde eksempelvis Matas, mens begrænsninger på dennes aftagerkreds er en unødvendig konkurrencebegrænsning. Videresalgforbud betragtes som en hard core konkurrencebegrænsning.

95. Betingelsen i stk.1, nr. 3 er således ikke opfyldt for vedtægternes pkt. 8.1.

96. Matas centerprioritetsregel medfører, at den første som meddeler Matas sin interesse i en centeretablering opnår fortrinsret til denne etablering. Matas finder at reglen hverken efter sin ordlyd eller indhold går videre end nødvendigt af hensyn til sikring af kædens legitime interesse i at

sikre sin konkurrencedygtighed. Den konkrete administration er strammet op således at der meddeles en rimelig frist til første prioritetshaver, hvis andre meddeler deres interesse.

97. Styrelsen skal bemærke, at prioritetsreglen efter sin ordlyd ikke er tilstrækkelig til at sikre, at der ikke pålægges konkurrencebegrænsninger, der går længere end nødvendigt for at opfylde sit formål. Administrationen af bestemmelsen udelukker ikke, at reglen kan anvendes af bestående aktionærer til at blokere for optagelsen af konkurrenter. Styrelsen finder derfor, at det er nødvendigt at sikre, at reglen gælder ens for alle ansøgere til Matas kæden, at Matas kun på opfordring fra ansøgere deltager i lejemålsforhandlingerne og at Matas sikrer, at der ikke forhandles på skrømt. Det sidste kan fx ske ved at indhente erklæringer fra udlejer om at der pågår forhandlinger.

98. Så længe disse vilkår ikke er opfyldt er betingelserne i kl. § 8, stk. 1, nr. 3 ikke opfyldt.

§ 8, stk. 1, nr. 4 – ikke udelukkelse af konkurrencen.

99. Anmelder har henvist til, at konkurrencen er skærpet i de seneste år især fra dagligvarehandelens, stormagasinerne, parfumerierne, apotekerne og helsekostforretningernes side. Der er heller ikke noget der hindrer konkurrenter fra at opbygge alternative koncepter, således som bl.a. fremgik af de klagesager, som rådet har behandlet. Anmelder finder derfor at vedtægterne ikke udelukker konkurrencen på en væsentlig del af de relevante marked.

100. Den skærpede konkurrence, som Matas henviser til, har ikke hindret selskabet i at øge sin omsætning og antal af medlemsbutikker. Samlet er der dog med Matas stilling inden for det helt særlige sortiment, som selskabet har valgt ikke grundlag for at antage, at vedtægterne udelukker konkurrencen.

101. Betingelse nr. 4 er således opfyldt.

Sammenfatning af konkurrencelovens § 8

102. For så vidt angår Matas forslag bemærkes, at forslaget til vedtægternes pkt. 7. 1 nr. 2 om forbud mod deltagelse i konkurrerende virksomhed og til pkt. 8.1 om forbud mod videresalg, udover forbud mod videresalg af varer der distribueres efter et selektivt distributionssystem og egne mærker (stibeverer), ikke opfylder betingelserne i kl. § 8, stk. 1, nr. 3. Der vil derfor ikke kunne meddeles en individuel fritagelse efter § 8, stk. 1 for disse bestemmelser.

103. Da Matas vedtægter er omfattet af kl. § 6 og da der ikke kan meddeles fritagelse efter § 8, stk. 1, er der grundlag for at meddele påbud efter kl. § 6, stk. 4, jf. § 16, stk. 1.

Matas har den 15. august 2000 indbragt Konkurrencestyrelsens afgørelse for Konkurrenceankenævnet.

1 Bkg. nr. 1011 af 16. december 1997 afløses pr. 1. juni 2000 af bekg. 352 af 15. maj 2000 af ”gruppefritagelse for horisontale aftaler mv. om kædesamarbejde i detailhandelen”.

2 Matas har meddelt, at selskabet ikke har nogen produktion overhovedet.

3 De 3 produktkategorier er droge og helsekost, kemi i husholdningen og plantebeskyttelse-, sygepleje- og toiletartikelkundskab.

4 Der er således ikke tale om en alm. rådhedsindskrækning i forbindelse med overdragelse af fast ejendom. Ejendommene vil normalt tilhøre tredjemand eller evt. Matas-medlemmet.

5 Der kan i øvrigt henvises til Konkurrencerådets afgørelse om Inbogulve den 31. maj 2000.

6 Matas vedtægter regulerer de horisontale aftalevilkår i detailledet. Bestemmelserne regulerer ikke Matas forhold til leverandørerne.